LIVRARIA DA UNIVERSIDADE

qd antea nubes n' extiterint, imò q iam antea cœlum pluere potuerit,
et iam intra nubes aqm h'erit, n' pluerat Dominus, ut plueret: Sic qd
soluta maneret argũa oĩa P. Soã L.

Pr 2º, qã tes aqua si cœlũ stellatum eent qdam violentum
ppetuum absq fine aut necessitate admissum, ex absq fine
ullo: qũ n' dantr b: Sit P. Soã L. 1º finẽ aqrũ illarũ eẽ ad temperandũ
stellarũ influxus, et calorem: St 3ª, qã ad hoc debebant eẽ infra cœlestes ignes,
hos intra et terram, n' vũ sã ignes illos. 2ª deinde, qã ad illud satis ẽ fri-
gida eris regio. Sit 2º, eẽ ad recreaõem Beatorum: St 3ª, qã Beati st sã
Empyreum, ubi n' st d'ã aqua, St fons aquæ vivæ allegoricus, id ẽ Beata vita,
et Beatitudo ipsa; neqʒ enĩ Beati st ꝑpas astiõu qrũ tota recreaõ st aqrum
abyssus. Sit 3º aquas illas eẽ ad extinguend ignem judicij, lavandamqʒ
combustam terram: St 3ª, qã tota terra ẽ fusi punctum rũ tantæ molis
aquæ, quæ cœlum stellatum circumscribit ad Empyreum usqʒ: qd ad finem
illud superflua eet tanta aq; ite qã, ut P. Eusebius observat, Centum
octoginta annorum insumerent in descendendo illæ aquæ, et sero pve-
nirent, et dies judicij multo ante pgaretr ab Angelis et Dæmone etc. Tan-
dem qã hoc remedio n' indiget Diña õipoã et Sciã, nec illud unicum
ẽ ad finem illum, ut ex prĩo ad finem mundi Deus illud reservaret, ac
si n' h'eret aliud. Sit 4º, eẽ ut ex illis cœlum novum, et nova terra
fiant; at hoc ẽ libere dĩum, q æqʒ fieri poent ex aere a Deo, atqʒ ex nihilo: qd erat etc.

3ª diffãõ ẽ, brũs sit dicatr factum firmamentum in hoc 2º die?

Sit nil in hoc die pductum eẽ de novo, st solũmõ facit
Deum, qd inter primordiũ ac inter aqs medium, et terram, ac eius aquas et sic
aquas ab aquis divideret, et superiores sustentaret firmaret qr: unde qd
Deus dixit, fiat firmamentum in medio aqrum, subjungit inũe et fusi ex-
plicans qd fieri velet dicens b, et dividat aquas ab aquis, fecit qʒ Deus
firmamentum, et divisit aqs, et factũ ẽ ita etc. hoc ẽ fiat divisio inter
aqs, et facta ẽ divisio. Ita st nrã Sñã sã ipsa q est iam multorum:

Dicitur gõ Scrã dicens in hoc die factũ fuisse firmamentũ, id cælum aereum
p eductionem eius ex aquis, quæ sibi illius erant: hæc enim ex dictis possunt non sub-
sistere.

In 3.º deinceps mundi die, habemus ex Sacra pag.
qd aquæ, quæ sub terram erant congregatæ sunt in lo-
cum unũ, et mare constituerunt, et qd Arida seu terra incepit apparere,
et ad imperium Divinum germinauit, ac protulit herbam uirentem, et
lignum pomiferum faciens fructum etc. Dubitabis gõ 1.º, quomodo in lo-
cum unum, et non in plã, prout uidemus, fuerint tunc congregatæ aquæ oẽs. Resp.
cũ P. Pererius, Deum hoc die 3.º, seu potius tunc primi, cum pluribus aliis, terram primum
in concauitates aperuisse, primum eleuasse in montes, et undique compressisse, et
sic in alueos illos defluxisse aquas, ac maria constituisset, ita tñ ut mã-
serint circulatim oĩa, tum p subterraneos meatus, et occultos, tum p pa-
tentia flumina, quæ ab ipso die sæpe maiora in caperunt; sic gõ oẽs
aquæ illæ fuerunt congregatæ in locum adhuc unum, id ẽ continuum.

Dubitabis 2.º An in instigati protulisse terra, cum herbã
uirentem, et lignum protulit pomiferum? Resp. a-
liq cum D. Aug. lib. 5.º de Genesi ad literam cap. 4.º, et lib. 8.º cap. 3.º
tunc temporis terram sol in semine protulisse herbas et plantas, non uõ
ipsas in se statim perfectas: alii addunt cum D. Ambrosio, Basilio, Damas-
ceno, Beda, et Rabano, terram tunc ante peccatum, non dum protulisse
spinas, aut plantas uenenatas, et nociuas, sed similiã hæc sunt post pecca-
tum pullulasse, iuxta illud Genesis 3.º Spinas, et tribulos germinabit tibi.

Dicendũ tñ cum communi sñia, herbas et plantas productas fuisse
statim perfectas, id est herbam iam uirentem, et lignum iam
pomiferum, ac facientem fructum, quia hoc uidetur dicere expresse et ad literã
sacra pag.: item quia hoc erat magis conueniens in usum, et pabulum ho-
minum, et aliorum paulo post creandorum, et magis decebat Deum oĩa perfec-
te creantem. Similiter dicendum tunc etiam sic pullulasse uenenatas plantas,

spinas, et tribulos, peccatum enim non fecit, ut haec aint, sed ut nocerent homi- tum ob ejus novam ignorantiam, tum ob Dei non tam parcam providen- tiam post peccatum, et ideo illo commisso, Deus non dicit absolute, terra spinas et tribulos germinabit, sed notanter addidit, germinabit tibi, id est in delicti tui poenam, ita D. August., D. Thom., et caeteri alii. Quod vero hac 3.a die fecis- se Deus e paradisum voluptatis in quo postea Adamum collocavit, dicemus infra.

Dubitabis 3.o Quomodo terra concurrerit ad productionem herbarum, et plantarum, quas produxerit, si produxerit. Hanc quaestionem ple- ne jam resolvimus d. 1.a q. 1.a art. 1.o § 2.o Ex quo constabis, cohaerenter quod ad- dicimus, terram naliter concurrisse suppeditando materiam ad productionem herbarum planta- rum etc. et in hoc sensu etiam illas produxisse; formas vero substantiales herbarum et planta- rum, si substantiales sunt distinctae, a solo Deo fuisse productas in rigorosa quae re effectiva ita multi DD., quos d. 1o. sumus et explicite P. Der. tum hoc vel, tum ex illo Genesis 2.o n. 4 et fecit quod Dominus Deus caelum et terram, et omne virgul- tum agri, omnemque herbam... produxit quod D. Deus de humo omne lignum pulchrum visu, et ad vescendum suave etc.; tum ex Psalmo 73 et Tu fecisti omnes terminos terrae; aestatem, et ver, tu plasmasti ea etc. tum ex locis aliis, ubi solus Deus dicitur producere in montibus faenum, et herbam servituti homi- num denique ex texto et rationibus adductis supra cito hic, quod hoc tamen non negamus cau- sis 2.is activitatem ad producenda accidentia, et dispositiones accidentales ad quam- libet materiam formam substantialem; immo etiam ad rigorose producendam istam formam, si sola materia non addat nisi sola accidentia.

4.us, 5.us, et 6.us Mundi dies.

In 4.o Mundi die habemus ex sacra pagina, effecta fuisse illa duo luminaria mag- na, solem et lunam, itemque stellas, et collocatas ei in firmamento, divisamque fuisse diem et noctem, et instituta tempora, dies et annos. Rogabis igitur 1.o An in hoc 4.o die aliquid de novo, et entitas fuerit a Deo

productum, sed potius factum, et fabricatum, seu ipsum ex iam iam productis et extentibus. Tenendum hoc 2um, et nandum est 1um: est sententia adeo (?), ut nos (?) dicat P. Pererius, paulos (?) Aliis dicta sectione; imo D. Thomas docet quaestione 67 articulo 4o ad 1um, in hoc die Soli, Lunae et stellis solummodo datam a Deo fuisse virtutem influendi; et Magister Sententiarum libro 2o dist. 3 (?) ait quodlibet illorum solummodo accepisse motum in hac die.

Prima autem ratio resolutio, quia optime salvatur sacra pagina, quamvis in 4o hoc die aliquid de novo, et entitive productum fuerit: patet, quia sacra pagina non dicit quod in hac die Deus solem, lunam, et stellas creaverit, aut produxerit, neque his verbis utitur, sed quod illa fecerit, et facta fuerint ut sint luminaria, luceant, et illuminent, fecit quoque Deus duo luminaria, et stellas; atque hoc quod est facere et fieri non semper includit aliquid de novo productum entitive, ut patet in artefactis, quae ab artifice proprie fiunt: quo ita fieri potuerint Sol, luna, et stellae, bene sequitur, nisi (?) entitive productum esse de novo. Confirmatur ex Psalmo 73 numero 16, ubi minus (?) quod Deus fecit solem lunam, et stellas, sic explicatur: Tuus est dies, tua est nox; tu fabricatus es auroram et solem, ubi hic fabricatus est significat aliquid artefactum componere ex iam preextentibus, non vero producere aliquid de novo entitive et rigorose.

Rogabis 2o, ex quonam factus sit, et constet, seu quid sit in se ipso sol. Prima sententia tenet, solem esse mixtum quoddam, ex spiritualissimo, et perfectissimo 4or elementorum, idest predominio in igne: ita canonicus quem sciam (?) P. sua (?) de Coelo d. 2a a numero 77 et 81, pro hac sua sententia neminem illum citat autem, omnes singulas probationes deducat ex Aliis aliquibus. Probat 1o, quia corpus solare non est homogeneum, sed hetherogeneum, ut observarunt plures mathematici, atque ignis est homogeneus: ergo corpus solare non est ignis. Distinguo minorem, non est homogeneum, sed hetherogeneum, in se, et sua solis propria substantia, nego minorem, apparenter quoque ad nos, et in spatio soli vicino, imo et in pabulo intra ipsum solem extenso, concedo minorem, sicut et ignis formalis magnae apparentiae,

nobis videtur hetherogeneus, ac ex umbris, et luculis conflatus, cum in re sit ho-
mogeneus sol, et sic ipse sol fatetur non esse, nubes, faculas, et macu-
las, quae in sole observantur telescopij ope, non esse in ipso sole, sed circa illum in
vicino aethere diversimode saepe inflammato. Probat 2° quia solis influentiae
longe exuperant influentias ignis et virtute, ac proinde diversae sunt solis et ig-
nis influentiae: ergo sol non est ignis: confirmat ex Sapientiae 16 num. 27 ubi
Quod enim ab igne non poterat exterminari, statim ab exiguo radio solis ca-
lefactum tabescebat etc. Dices cum solis influentiae exuperant influentias
ignis, ignis non puri, nec elementaris, qualis est noster usualis ignis, concedo: ignis
elementaris purissimi, nego cum; inter hunc enim et solem nulla est diversitas
nisi quoad magis et minus, et quoad diversas applicationes, ac distantias, quae et
in terris diversimode influit ignis maior atque minor, magis distans,
aut magis propinquus. Ad confirmationem patet eadem solutio, et statim adve-
rtimus quod, et aliis textus sacrus pro opposita sententia expositus; imo adverte quod
textus non est tam rigorose intelligendus de radio materialis solis, quam de solis
divini, seu Dei illustratione, et auxilio, ut videtur colligi ex contextu, in
quo immediate antea dicitur ad Deum ubi, Non nativitatis fructus pascunt
homines, sed sermo tuus hos, qui in te crediderint, conservat / et tunc additur /
quod enim ab igne etc. et certe enim experientia constat, ab exiguo radio solis non reddi
naturaliter calefactum, quod ab igne non potuit calefieri, nisi forsan tempore ni-
mis longiori: ergo textus ad intentum nihil facit.

Probant 3° quia solis partes habent pro centro ipsum solis medium, et
ideo quamvis liquidae, et fluidae sint, in terram non cadunt, atque ignis e-
lementaris hoc centrum non habet, sed aliud: ergo sol non est ignis. Contra tamen, quia quamvis ig-
nis esset, adhuc non caderet in terram, cum de ratione ignis sit tendere sursum, et
ascendere, non vero descendere, ac tendere deorsum; ignis autem centrum sic eam con-
tendimus, cum de elemento ignis. Sed tamen verum minus centrum quam ignis,
ac proinde solis est locus superior, ubi autem naturaliter adhaeret ignis, ubi primam habet,
quam conservat, et ideo non cadit nec separatur ab illa: ergo argumentum nullum est.

Dicitur ergo 2ª sententia est, solem nihil aliud in se esse, nisi globum
ignem ignem, et in hoc 4° die factum fabricatumque fuisse
ex illa illa primaeva luce, seu elementari igne producto 1ª die; postea enim
a Deo ille ignis redactus est in figuram, formamque globi solaris, et illi suum mu-
nus assignatum, ac deputatum est, dividendi scilicet diem, et noctem, signandique
dies, annos, et tempora, et tandem designatus est illi regularis motus,
quem deinceps esset observaturus et sic a supremo artifice sol fabrica-
tus est hoc 4° die. Haec 2ª pars nostrae sententiae patet ex doctrina D. Thom. Mag-
istri et aliis; 1ª ait quod sol ipse nihil aliud sit quam ignis, est communissima SS. PP.,
et iam omnium mathematicorum, eamque tenent P. Tellada P. Kircher, P. Schey-
nerus, P. Ricciolus, P. Dechales, et innumeri alii; ✓

Ostenditur 1° ex sacra pagina Ecclesiastici 43 num. 3° et 4°
ubi Sol exurit terram, fornacem custodiens in operibus
ardoris: sol exurens montes, radios igneos exsufflans etc. ergo radii solis
sunt ignei: ergo similiter solem esse ignem, et ita sic exponit P. a Lapide
cum SS. PP.; constat et ex textu Hebreo, in quo sol, teste P. Dechales vocatur
schames, id est ignis; item vocatur schamach, cheres, id est calor, et siccitas, ex quibus
ignis constituitur; consonat Ecclesia Catholica dicens Iam sol recedit igneus
etc.; constat tandem ex D. Dyonisio, et D. Damasceno, qui lucem non distinguunt
ab igne, aut e contra; ergo cum sol sit lucis fons, erit igneus fons est: unde
Damascenus 2° de Fide cap. 7° ait ubi Ignis unum 4or elementorum
existit, 1ª die a rerum opifice conditum, inquit enim divina Scriptura, fiat
lux et facta est lux, neque enim est aliud ignis, quam lux etc.

Ostenditur 2° ratione, quia omnes et solae proprietates ignis compe-
tunt soli et e contra, scilicet lucere, et calefacere, lucemque longi-
us, ac efficatius extendere, quam calorem, et tandem his mediantibus influere.
Confirmatur, quia si loco solis poneretur moles ignea ipsi soli aequalis, non aliter nobis appa-
reret, ac modo sol, prout lucerna nocturna a longe visa apparet sicut stella; imo
mathematici telescopio observant in sole flammas ignis, et quasi pulvere osten-

fendit libellus ille, cui tit. sol flamma. ostendit 3° et efficatius ex re-
jectione sui posse tnē, et ex dō iam de luce alibi.

Colliges 1°. solē ēē corruptibile, ut ē ignis et qdlibet corpus
celeste, xiā dicenda inferius. Colliges 2° pabulum ignis sola-
ris ēē intra ipsum solem, ut ē in vesuvianis, et Aetneis montibus ac
in ignibus subterraneis, et put in aeternum erit in igne inferni; qnā
aut sit mā huius pabuli Deus scit. Colliges 3°. credo solarem ignem
n' comburere vniversum, qā circā illū n' nī aer ē in summo frigidus, et in-
combustibilis. Colliges 4° solis figām ēē rotundam, et globosam, put ut eēt
ardens globus piceum, aut terrae ipsius globus, si undeqq ignis illi ad-
haereret.

Rogabis 3° qd dicend de luna. Dico 1° luna hoc 4° die
creatā ē a Dō et ē posa ex modica illius 1ᵃ mae lucis,
seu ignis pē, et ex mā alia iam spectente, maxē ex aerea et aquea, sic
qz aliqām ex se lucem hēt luna, reliqām uō a sole mutuatr. ut pet in
eclypsi, tunc eñ pene oēm amittit lucem, sd n' oēm: qd uō ex aere et aq
precipue ɔstet pet ex humidissimis lunae influentiis, et effectibus. Vtramqz
ɔrīs partem pbat late P. Ricciolus lib 2° Almagesti 9°, cap 22, et saepe
alibi, item Scheynerus in rosa vrsina.

Dico 2° luna nec piscibus, silvis, aut arboribus, neqz ab hoi-
b habitatr. oppositum tenuerunt Pytagoras, et antiqui
alij, modo ex ɔtis Nicholaus Cusanus lib 2° de docta ignorantia
cap 12, et Keplerus in Astronomia optica: vum Astra 17 ait, libra
pag b fecit qz ex uno ōē gus hoium inhabitare sup vniversam su-
ciem terrae etiā. gō nullum gus hoim habitat in luna, neqz adid e
aliqd spiritū, maxē ē Deus ad alium finem n' creauerit solem, lunā
qz, nī ut lucerent, et illuminarrent viventia sup terram; ex qō et pet,
neqz pisces, neqz plantas in luna dari, qā sic hae n' nī ut hoi in ser-
uirent producta st a Deo. Dico 3°. figā lunae ē eaō ac terrae, sic n'.

arithmetice, et geometrice sphaerica, seu tm̃ moraliter, proinde luna è montibus aspera et inaequalis q ad res; Demonstrat hoc P. Ricciolus lib. 4.º Cap. 8.º q.e 2.ª qd aut dum è hactenus de luna, intelligend è de alijs planetis

Rogabis 4.º Qd resoluend de stellis? Resoluo 1.º stellas similiter opaci ac lunam, et eod mõ fuisse factas sc. ex mã aquea, et aerea q aliquantulo lucis illius 1.ª geniae, seu ignis et ideo similiter ex se hent aliquam lucem, ignemq intecum, ac perceptibile, et praecipuam lucem, n nisi a sole accipiunt ut luna; probt haec oia a paritate lunae, et superioris doctrae iam probatae; nam qd aliq opinati sunt, nẽ stellas eẽ alteros ignes soles, seu eẽ solis filias, è egregia Poetarũ fabula: similiter qd dicend id è de figa stellarũ, de illarũ molis inaeqlitate, de nuditate, seu inhabitaoẽ, et de earum influentijs humidis, ac frigidis, id unigm tenendum q ad hac de stellis, ac sã de luna.

Resoluo 2.º Propriae et fixae stellae, illarũ ue aliq numqm naliter eclypsari poŭnt, ~~deinde~~ ~~est~~ sñã coĩs inter Mathematicos, et rõ ẽ, qa stellae sit longe elatiores sã solem et planetas alios (exceptis tñ Saturno, Ioueq), qd semp sursum ascendet usq ad illas lux solaris, ac proinde numqm eclypsari poŭnt, deinde si aliqn terra sit mediet inter solem ex uno hemisphaerio, et stellas alios ex altero, tñ q stellae sint distantissimae a terra, plusqm luna ẽ, et q quaelibet stella se sola sit multoties mayor, qm tota terra, et qm ipsa luna, hinc ẽ qd a puncto qsi minimo lunae terrae, et in adeo immensa distia nullatenus impediatr directa lux solis ab ipso usq ad stellas. quanta aut sit dictate stellarũ distia, quanta cuiusq moles, quantus oium numerus, liberos saepe in diffiniendis q sunt plis Mathematicos; Hinc tñ colliges q P. Derkinus, qd post ipsius mãq sñã de coloribus induxit a luce, et lumine, ita lta reflexo, et refracto (de q iam egit de Aĩ) colliges nit ẽe a nobis aspectabile oculis corporeis, praeter solẽ,

aut ignem, qui contra ferunt oes, non videri ab aliis, nec lucidum, et coloratum: hoc est per lucem et colorem, sub quo obiectum videri dicitur.

In 5.o iam mundi die, constat ex sacro tex. quod aquae produxerunt pisces, et aves, et quod piscibus assignata est aqua, ut locus proprius, avibus vero spatium supra terram extensum. Quaeres quo 1.o an bina tantum cuiusque speciei producta sint huius alia, an plura. Communior, et probabilior sententia est, non tantum singula alia cuiusque sexus, nec tantum bina speciei cuiusque, sed plura fuisse producta iuxta cuiusque terrae temperamentum; at non omnia illa, quae directe, et propria virtute seminali generantur, et non illa, quae ex commixtione seminum aliarum diversae speciei, ut mulus, leopardus et cetera, neque etiam illa, quae generantur imperfecte ex putri materia: ratio est, quia in principio hoc voluit Deus quod in mundo essent sufficientia principia aliorum cuiusque generis, atque satis erat producere leonem, et pardum, ut postea leopardus esse posset, similiter quoque equum et asinam, et postea esse posset mulus; et tandem satis erat materia putrefacienda, et sol, ut postea ex putri materia gigni possent illa imperfecta alia: quo stat conclusio

Quaeres 2.o quid dicendum de terrestribus aliis alibi ex sacro tex. habemus, non in 5.o die, sed in 6.o producta fuisse alia alia terrestria, scilicet iumenta, reptilia, et bestias terrae secundum species suas: verum quia omnia haec cohaerentius resolui possunt, illud unum difficultatis superest, cur non ab aquis pisces, et a terra cetera alia producta fuerint? Resp. non aliter ac supra dictum est de herbis et plantis, 5.o Dubitabis 3.o Igitur aqua ad pisces et aves concurrit suppeditando materiam, similiter quoque terram ad generationem brutorum, deinde dicta agentia 2.a, et reliqua alia ut sol, concurrerunt et producendo accidentia dispositiva ad subiectas formas dictorum alium, si subiecta sit adaequate distincta a materia 1.a, et tunc solus Deus producit ex nihilo subiectas dictarum formarum, sed producitur ex materia 1.a

Prex eod tex. quia sic Deus dicat 6 non 20 Producant aquae reptile aiae viventis, et volatile et cetera tamen ad hoc non est

necessu, qd aq. in stricto rigore ex nihilo sui subiecti pisciu produxerit,
sed satis e qd suppeditauerit materiam, et produxerit aliquas accidentales dispo-
sitiones, ut iam illa aq. dicatur producere, et in sensu minus rigoroso; nam
et postea addit statim, Creauitque Cete, grandia, et oem animam
uiuentem, et oe motabile ecc.a, et 2.a Creauit sumi n pot in sensu ri-
goroso, contra dicterum aliquorum non fuerint Creata, sed educta, illorum autem ma
2.a a primo iam die Creata existebat: ergo qd dicitur qd Deus Creauerit illa,
quae iam produxerant aquae, sensus e hic, qd aquae suppeditauerint materiam et
dispositiones aliquas accidentales produxerint, et tunc solus Deus produxerit subiecti
piscium ex ipsorum nihilo, ideo qr dicitur, Deum Creasse illa, quae aquae pro-
duxerant. Hinc qd inferius die 6.o ait: Producat terra aiam vi-
uentem, iumenta, et reptilia, et bestias, addit statim notanter subiungens
6 et fecit Deus bestias terrae, et iumenta, et oe reptile ecc.a: ergo tota haec doctrina
e conformior textui sacro, et desentior diuinae omnipotentiae, et probabilior DD
plurium sententia, ut sa. cito § Dubitabis 3, et superius d. 2.a q. 2.a arto
2.o § Alij qui sequitantur.

6.o tandem mundi die, in Deus in creatione mundi, ab
imperfectioribus ad perfectiora, seu a medijs ad finem proce-
deret, hinc propter terrestria alia eodem die sexto iam Creata, pro coronide ho-
minem Creauit, ut finem propter quem cuncta Creauerat. Quare ingren-
dum 2.o A quonam fuerit, et quomodo Creatus homo est Creatus. Dico non solum
iam Adami Creatam fuisse ex omnino nihilo et per rigorosam Creationem et a so-
lo Deo, ut iam ostendimus tract. de aia, sed et Adami Corpus, tum quoad
figuram externam, tum quoad interiorum partium varietatem, et
symetriam admirabilem, a solo Deo immediate Creatum fuisse, non uero medi-
ate a Deo, et immediate ab Angelis, ut tenuerunt aliqui in Philone lib.
de opificio mundi; ita Communis sententia DD, et ss. PP. in D.
Thom 1.a pe. q. 91 arto 2.o Constat ex Sacra pag. Geneseos
1.o no 26 Vidit Deus qd esset bonum, et ait faciamus hominem ad imaginem et si-